

Tarih Donem Ödevi

Osmanlı Devletinin Hısa Zamanda Gelişmesinin Sebepleri

Umut Benzer

Aldemir Atilla Konuk

Anadolu Lisesi

10-FEN-A

54

Osmanlı Devleti'nin kısa zamanda gelişip büyümesinin nedenlerini anlamak için öncelikle Osmanlı Devleti'nin tarihi hakkında kısa bir bilgiye sahip olmamız gerekir. Bundan; bu dönem ödevinde öncelikle Osmanlı Devleti'nin tarihini kısaca inceleyecek; daha sonra da bu özetten yola çıkarak da sebepleri bulacağız.

Bölüm 1: Osmanlı Devletinin Tarihi

Bazı tarihçilere göre Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi, onun babası Gündüz Alp olarak kabul edilmesine rağmen biz bu devletin kurucusunu Osman Bey olarak görmeyi daha uygun buluyoruz. Osman Bey'in soyu, Oğuz Türklerinin 24 boyunun en soylusu olan Kayı aşiretindendir. Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi, Selçuklu Sultanı Sultan Alâaddin tarafından Bizans sınırına bir uç beyi olarak tayin edilmişti. Ertuğrul Gazi'ye yurt olarak verilen yer bugünkü Bursa, Kütahya ve Bilecik vilâyetlerinin sınırlarının birleştiği yerdir. Sonradan Söğüt kasabası Bizans'tan alınarak merkez yapılmıştır. Selçuklu Devletinde Uç Beyliklerinin vazifesi devletin sınırını korumak ve Hristiyanlara karşı cihat etmektir. Ertuğrul Bey 1281 senesinde vefat etti. Yerine Osman Bey seçildi ve Uç Beyi oldu. Osman Bey üstün siyaset ve savaş kabiliyeti ile kısa zamanda Bizans'tan büyük topraklar elde etti. Bursa ve İznik alındı. Osman Bey 1299'da

Sırasıyla (soldan sağa): Yeniçeri Ağası, Reis Efendi
Şeyhülislam, Çavuşbaşı Şatırı

bağımsızlığını ilân etti. Gazilere tımarlar verdi. Kalelere subaşı, dizdar ve kadı tayin etti. Osman Bey, 1303'de İznik'i kuşattı. Osman Bey, Bursa'yı da aldıktan sonra aynı senede vefat etti. Osman Bey'den sonra yerine oğlu Orhan Bey geçti. Orhan Bey de fetihlere devam etti. Bizanslılardan İznik ve İzmit'i aldı. İznik kuşatması sırasında kalenin yardımına gelen Bizans ordusu yenildi ve Karesi Beyliği, Osmanlıların eline geçti. Sonra sırasıyla Gelibolu, Bolayır, Malkara, Çorlu ve Tekirdağ ele geçirildi. Ankara ahilerden alındı. Osmanlı Devletinde para *ilk defa* bu devirde basıldı. Orhan Gazi 1362'de ölünce yerine oğlu I.Murat geçti. I.Murat, Çorlu ve Lüleburgaz'ı ele geçirdi. Lala Şahin Paşa da Edirne'yi aldı. Filibe ve Gümülçine de Osmanlıların eline geçti. Bunun üzerine Haçlılar Edirne'ye yürüdüler. Fakat Hacı İlbay Haçlıları perişan etti. Bulgar Kralı, Osmanlı himayesine girdi. Çirmen'de Sırp yenilgiye uğratılınca (1371), Sırp despotu Osmanlılara bağlandı ve yılda 50 okka gümüşle, savaşlarda yardımcı asker vermeyi kabul etti. Bulgaristan'da Sofya ve Nis Osmanlı hakimiyetine geçti. Sırp Kralı ve Bosna Kralı, Hırvat ve Arnavut Prensleri, Osmanlılara karşı birleşti ve 30.000 kişilik bir kuvvetle, Osmanlıları Ploşnik'te yendiler. Bundan yararlanmak isteyen Avrupalılar, Haçlı Birliği kurdular. I.Murat Rumeli'ye geçti ve iki ordu Kosova'da karşılaştı. Haçlılar yenildi. Savaşın sonra I.Murat bir Sırp tarafından öldürüldü. (1389) Yerine oğlu Bayezid geçti. I.Murat'ın ölümünden faydalanmak isteyen Aydınogulları, Saruhanogulları, Germiyanogulları, Menteşeoğulları, Hamidoğulları Osmanlılara savaş açtılar. 1389'da Yıldırım Bayezid, onların Anadolu'daki hâkimiyetlerine son verdi. Yıldırım Bayezid, 1396'da İstanbul'u kuşattı. Bu kuşatma yeni bir Haçlı seferine sebep oldu. Niğbolu'da savaş; Haçlıların yenilgisiyle sonuçlandı. Sonra İstanbul kuşatmasına devam edildi. Anadolu Hisarı yapıldı. "Boucicant" kumandasında bir donanma İstanbul'a yardıma geldi. İstanbul'u Türklerin kuşatmasından kurtardı ve şehir yakınındaki kaleleri geri aldı. Yıldırım Bayezid buna çok üzüldü. 1400'de İstanbul'u yeniden kuşattı. Bu defa da Timur'un Anadolu'ya girmesi kuşatmayı kaldırmasına sebep oldu. Anadolu'ya giren Timur, Sivas'ı alarak yağmaladı. Yıldırım ordusunu topladı ve 1402'de Timur ile Ankara'da karşılaştı. Savaş Bayezid'in yenilmesi ve esir olması ile sonuçlandı. 1403'de Yıldırım Bayezid öldü. Ufak bir belirsizlikten sonra oğlu Çelebi Mehmet padişah oldu. Fakat 1421'de vefatı üzerine yerine oğlu II. Murat geçti. Bizans'ı kuşattı. Venediklilerle savaştı. Bir süre sonra II.Murat tahtı oğlu Mehmet'e bıraktı. Bu ise Haçlıların yeni saldırılarına sebep oldu. II.Murat, Osmanlı ordusunun başına

tekrar geçerek Haçlıları Varna'da yendi ve yeniden padişah oldu. 1448'de bir Haçlı ordusunu da Kosova'da yendi. 1451'de II.Murat ölünce yerine oğlu Mehmet padişah oldu. II.Mehmet, Rumelihisarı'nı yaptırarak İstanbul'u kuşattı. 53 gün süren bir kuşatmadan sonra şehri fethetti. (29 Mayıs 1453) Sırbistan ve Mora ele geçirildi. Ege'de Limni, Tosoz, Midilli, İmroz ve Eğriboz Osmanlıların eline geçti. Fatih Sultan Mehmet 1461'de Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verdi. Kırım'daki Ceneviz Kolonileri ele geçirildi. 1473'de Akkoyunlular'a karşı sefere çıkıldı. Fatih Sultan Mehmet Otlukbeli'nde Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ı yendi. Fırat Nehrine kadar bütün Anadolu, Osmanlıların eline geçti. 1474'de Karaman Beyliği'ne son verildi. Daha sonra Fatih 1481'de Mısır seferine çıktı. Fakat Gebze'de öldü. Yerine oğlu Bayezid geçti. Bayezid zamanında Hersek ve Boğdan Osmanlı hâkimiyetine girdi. Bayezid'in son zamanlarında oğulları arasında saltanat mücadelesi başladı. Yeniçeriler, kahramanlığına ve cesaretine hayran oldukları Yavuz Selim'in tarafını tuttular. 1512'de Bayezid, tahtı Selim'e bırakmak zorunda kaldı. Selim; Dulkadiroğulları'nın ülkesi ile Maraş ve Elbistan'ı fethetti. Memluklar önce Mercidabık'ta (1516), sonra da Ridaniye'de (1517) yenildiler. Suriye, Mısır ve Hicaz Osmanlı idaresine geçti. Yavuz Sultan Selim yeni sefer için Edirne'ye giderken Çorlu'da öldü. (1520) Yerine oğlu Süleyman hükümdar oldu. Belgrat ve Rodos Osmanlı topraklarına katıldı. Mohaç'ta yapılan savaşta Macar ordusu yenildi. Macaristan Osmanlı Devleti'ne bağlı bir krallık haline getirildi. 1529'da Viyana kuşatıldı. Fakat şehir alınamadı. Kanuni 1566'da Zigetvar Kalesi'ni almak üzere yola çıktı. Kuşatma devam ettiği sırada öldü. Ölümünden kısa bir süre sonra da kale alındı. Yerine oğlu Selim geçti. Selim zamanında Kıbrıs ele geçirildi. (1570) II.Selim 1574 yılında vefat edince, yerine oğlu III.Murat geçti. Sokullu Mehmet Paşa sadrazamlıkta bırakıldı. İran'la 12 yıl süren savaşlar, Osmanlıların üstünlüğü ile sonuçlandı. Sokulu Mehmet Paşa dönemi yükseliş döneminin, yani bizim konumuzun son yöneticisidir. Bundan dolayı Osmanlı Tarihi'nin geri kalan kısmı daha yüzeysel anlatılacaktır.

III.Mehmet öldükten sonra yerine oğlu I.Ahmet geçti. 1603'te Osmanlılar Avusturya savaşları ile uğraşırken, İran Şahı Osmanlı topraklarına saldırdı. Bu savaşa İstanbul'da yapılan bir antlaşmayla son verildi. İranlılar her yıl Osmanlılara iki yüz yük ipek vermeyi kabul ettiler. Şah Abbasi 200 yük ipeği vermeyince, İran'a tekrar savaş açıldı. Bu defa bir başarı elde edilemedi. 1618'de yapılan yeni bir antlaşma ile savaşlara son verildi. Bu arada Anadolu'da Celâli İsyanları başladı. Askeri başarılar azaldı. I.Ahmet'ten sonra tahta geçen I.Mustafa, hastaydı. Bu yüzden tahttan indirildi. Yerine II.Osman padişah oldu. II.Osman zamanında Lehistan kazaklarının Osmanlı topraklarına saldırmaları yüzünden meydana gelen savaşa padişah da katıldı. II.Osman bu savaşta yeniçerilerin disiplinsizliğini gördü ve yeni bir askeri teşkilat kurmaya karar verdi. Yeniçeriler isyan ettiler. 1622'de II.Osman tahttan indirildi ve öldürüldü. IV.Murat padişah oldu. IV.Murat sıkı bir disiplin kurdu ve kanlı temizlik hareketleriyle asayişini yeniden sağladı. Devlet nizamına bir çekidüzen verdikten sonra, İran seferine çıktı. Bağdat'ı ele geçirdi. IV.Murat 1640'da ölünce, yerine kardeşi İbrahim geçti. Sonra, Sultan İbrahim tahttan indirildi, yerine oğlu IV.Mehmet geçti. 1656'da Köprülü Mehmet Paşa sadrâzâm oldu. Köprülü Mehmet Paşa, IV.Murat devrindeki gibi Osmanlı Devletine eski kudretini kazandırdı. 1661'de Köprülü Mehmet Paşa'nın ölümünden sonra yerine oğlu Fazıl Ahmet Paşa sadrâzâm oldu. Fazıl Ahmet Paşa Girit'e hareket etti. Kandiye Kalesi ele geçirildi. Girit Adası Osmanlı Devletine geçti. Fazıl Ahmet Paşa 1676'da öldü ve yerine Kara Mustafa Paşa sadrâzâm oldu. Belirli savaşlar sonunda 1699'da imzalanan Karlofça Antlaşmasıyla bütün Macaristan Avusturya'ya, Mora Venedik'e bırakıldı. (1700) Düzen yeniden bozuldu. IV.Mehmet tahttan indirildi. Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarıyla uğranılan kayıpların giderilmesi için harekete geçildi. Osmanlı Ordusu Prut'ta Rus Ordusunu yendi. Savaşın sona ermesiyle Prut Antlaşmasıyla İstanbul Antlaşması ile Ruslara verilmiş olan yerler geri alındı. Sonra diğer ülkelerle de savaş yapıldı. 1718'de Pasarofça Antlaşmasıyla savaşlara son verildi. Sonra Lâle Devri başladı. (1718 - 1730) İstanbul'da Patrona İsyanı çıktı. O sırada padişah olan III.Ahmet tahttan indirildi. Yeni padişah I.Mahmut zamanında da savaşlara devam edildi. 1774'de bu savaşlar Küçük Kaynarca Antlaşması ile son buldu. Bu antlaşma gereğince; Kırım Osmanlı Devletinden ayrılıyordu. Bu arada Osmanlı Devletinde askeri ıslahatlara girişildi. Osmanlı tahtına III.Selim geçti. Selim şehzadelğinde ve padişahlığı dönemindeki iki büyük savaşta, Osmanlı ordularının Avrupa devletlerinin ordularına göre geri kaldığını gördü. "Nizam-i Cedid" adında yeni bir ordu kurdu. Ancak bundan sonra da Osmanlı İngiliz kuvvetlerine karşı koyamadı ve Mısır'ı kaybetti. Bu sırada İstanbul'da Kabakçı İsyanı çıktı. III.Selim tahttan indirildi ve öldürüldü. Yerine IV. Mustafa geçti. Fakat Alemdar Mustafa, onu tahttan indirerek, yerine II.Mahmut'u geçirdi. Kendisi de sadrazam oldu. Yeniçeriler Alemdar Mustafa'yı öldürdüler. (1808) Bu sıralarda Osmanlı git gide zayıflıyordu. 1830'da Osmanlı Devleti, bağımsız bir Yunan Devleti'nin kurulmasını da kabul etti. Bu arada II.Mahmut öldü. Yerine oğlu Abdülmecit geçti. Boğazlar 1841'de bütün savaş gemilerine kapatıldı. 1839'da Tanzimat Fermanı ilân edildi ve bu ferman birçok yenilikler getirdi. Bu sıralarda Eflak ve Buğdan'da ihtilâller çıktı. Osmanlı Devleti bu hareketleri Rusya'nın yardımıyla bastırdı. 1853'de Kırım Savaşı başladı. 1856'da Paris Antlaşmasıyla savaş sona

erdi. 1860'da 23 Aralık 1876'da İstanbul'da bir konferans başladı. Aynı gün, Osmanlı Devleti I.Meşrutiyeti ilân etti. Makedonya'da 1902'de ihtilâl çıktı. 1908'de Meşrutiyet yeniden ilân edildi. Çok geçmeden de II.Abdülhamit Han tahttan indirildi. Bu ise Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması için atılan son adım oldu. İtalya, Trablusgarp'a saldırdı. Osmanlı orduları, dört Balkan devleti karşısında yenilgiye uğradı. Balkan savaşlarından sonra, Birinci Dünya Savaşı çıktı. Osmanlı Devleti, Almanya'nın yanında Fransa, İngiltere ve Rusya'ya karşı savaşa girdi. (11 Kasım 1914) Savaş 4 yıl sürdü. Almanya, Avusturya ve Bulgaristan ile birlikte Osmanlı Devleti de, İngiltere - Fransa karşısında yenik düştü. 30 Ekim 1918'de savaşlara son verildi. İtilâf devletleri, İstanbul'a girdi. Kars Ermeniler; Ardahan Gürcüler; Antalya İtalyanlar; İzmir Yunanlılar; Urfa, Antep, Maraş ve Adana Fransızlar tarafından işgal edildi. Bu arada Anadolu da yeni bir idare oluşturuldu. 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi toplandı. Elde kalan toprakların müdafaa ve korunması Meclis tarafından kabul edildi. 1908'de Abdülhamit Han'ın tahttan indirilmesinden sonra, devlet idaresinde hiç fonksiyonu kalmayan padişahlık 1 Kasım 1922'de kaldırıldı.

Osmanlı Devletinin kurucusu bulunan Osman Beyin idareyi ele aldığı tarih olan 1281 tarihinden saltanatın kaldırıldığı tarih olan 1922 yılına kadar tam 641 sene Osmanlı Devleti ayakta kalmıştır.

Bölüm 2: Osmanlı Devletinin Kısa Zamanda Gelişmesine Etki Eden Faktörlere Genel Bakış

Osmanlı devletinin kısa zamanda gelişmesinde Osmanlı Devleti'nin daha ilk padişahından beri yerleşmiş olan Devlet Yönetim Sistemi, Osman Gazi, Orhan Bey, I.Murat ve diğer büyüme dönemi padişahlarının yetiştirme şekilleri ve bunun sonucu olarak üstün başarıları en etkili sebeplerdir. Bunun yanı sıra gerek Osmanlı Devleti'nin coğrafi konumu, gerek o dönemdeki siyasi durum ve Osmanlı'ya yakın devletlerin durumu gibi birçok neden vardır. Ödevin geri kalanında bu nedenlerin bir kısmı en ince ayrıntılarına kadar açıklanacaktır. Bununla beraber bu nedenleri kısa ve öz olarak maddeler halinde listelemek de ödevin amacına uygun olacaktır.

Osmanlı devletinin kısa zamanda büyümesinin nedenleri aşağıdadır:

Kurulduğu bölgenin uç bölgesi olması ve Moğol baskısından uzak bulunması
Topraklarının tek elden yönetilmesi (Merkezi yönetime sahip olması)
Fetih hareketleri için gerekli kuvveti kolayca bulabilmeleri
En baştan beri düzenli ve güçlü bir ordu kurma düşüncesine sahip olmaları ve bunu hayata geçirebilmeleri
Başarılı bir yerleşim siyaseti izlemeleri
Yönetimin gelişme döneminde tamamen Türklerin elinde olması (Bunun sonucunda çıkabilecek mutlak iç çatışmalar ve isyanların engellenmesi)
Anadolu Türk beylikleri arasındaki mücadelelere başlangıçta katılmamaları
Hristiyan Bizans'a karşı gaza ve cihat duygusuyla hareket etmeleri
Kuruluş devri hükümdarlarının üstün özelliklere sahip kişiler oluşu
Bu hükümdarlarının üstün özelliklere sahip olması için yapılan eğitimlerin büyük bir ciddiyetle yapılması, padişahların eğitilmesi
Bizans'ın, Balkanların ve Anadolu'nun karışıklık içinde bulunması
Sürekli doğudan gelen Türkmen göçleriyle nüfusunun ve askeri gücünün artması
Devletin izlediği siyasi politika
Sağlam yapılı bir toprak idaresinin kurulması
Sosyal Müesseselerin oldukça hızlı bir şekilde yapılması ve kendi kendilerine yetecek kaynaklarının hazırlanması yoluyla devlete yük bindirmemesini sağlamak
Savaşlarda kazanılan ganimetler ile ekonominin oldukça iyi olması ve böylece devlet gücünün artması
Ele geçirilen yerlerdeki insanlara iyi davranmak suretiyle onları isyana yönlendirmemek
Ana yurttan ele geçirilen yerlere Türk'ler gönderilip buraların belirli bir ölçüde Türkleşmesini sağlamak
Ele geçirilen yerlerde asayiş sağlamak üzere büyük bir çaba harcamak, düşman ailelerden birini oradan uzaklaştırmak ve buna benzer yollarla düzeni sağlamak
İlk hükümdarların İslam Dini'ne oldukça bağlı kalması ve buna bağlı olarak insanlara yapılan muamelenin iyi olmasını sağlayarak halkın güvenini kazanmaları
Padişahların her istediğini yapmamaları; onların da bazı nizamla uymaları
Karar verirken padişahların tek başına düşünmek yerine, ayrıca devletin ileri gelenlerine de danışmaları

Görüyoruz ki Osmanlı Devleti'nin gerileme döneminde birini bile sağlıklı olarak yapamadığı bir önceki sayfadaki maddeler Osmanlı Devleti'nin kısa zamanda gelişmesinin temel nedenlerindendir.

Şimdi bu nedenleri biraz ayrıntılı olarak inceleyelim.

Kuruluş dönemindeki hükümdarların tamamı, İslâm dinine ve bu dinin prensiplerine bağlı olan kimselerdi. Onlar, hukukî ve ser'î meseleleri bütünüyle kadılara havale etmişlerdi. Bu mevzuda kendilerini halktan ayrı görmezlerdi. Dolayısıyla halktan herhangi birine yapılan muamele, kendileri için de geçerli idi. Keza onlar, hukuk adamlarına baskı yapmadıkları gibi, tamamen İslâm hukukunun ruhuna uygun olarak verilen kararlara da müdahalede bulunmazlardı. Bu da ülke içinde sağlam bir adlî mekanizmanın çalışmasına ve adaletin gerçekleşmesine sebep oluyordu. İşte bu adalet anlayışı sayesinde ki, devletleri büyüyüp gelişti.

Osmanlılar, kuruluşlarından itibaren Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlı kaldılar. Bu bağlılık, Selçuklu Devleti son bulana kadar devam etti. Bu da zaman zaman ortaya çıkan isyan ve baş kaldırmalarda onlara hep yardımcı oldu.

Selçuklu Devleti'nin ortadan kalkması ve Bizans'ın içinde bulunduğu sıkıntılı durumlar yüzünden çevresinde kuvvetli bir devletin bulunmaması sayesinde Osmanlı Devleti'nin gelişmesi kolay oldu.

Osmanlılar, İslâm dünyasının sınır boylarında kurulmuşlardı. Cihat ve İlay-ı Kelimetullah için devamlı harp edip ganimet elde ettiklerinden şan şöretleri de artıyordu. Onların bu durumunu öğrenen ve başka ülkeler ile o ülkelerin topraklarında yaşayan Müslümanlar, gelip kendilerine katılıyorlardı. Bu da onların kuvvetlenmesine sebep oluyordu.

Osmanlı hükümdarları, ilim adamı ile fazilet ehli kimselere karşı son derece hürmetkâr davranıp onları gözetiyorlardı. Devlet için hizmet edip yardımcı olanlara tımar arazisi vermek suretiyle onları devlete ortak ediyorlardı. Ayrıca topraklarını genişletip Müslüman nüfusunu artırmak için büyük bir gayret sarf ediyorlardı. Çıkardıkları kanunlara da sıkı sıkıya bağlı kalıyorlardı.

Mustafa Nuri Paşa'ya göre, Osmanlı Devleti'nin kısa bir zamanda büyüyerek müesseselerinin kemal mertebesine ulaşmasına ve emsâllerine göre daha uzun ömürlü olmasına sebep olan âmiller, onların bu anlayış ve davranışlarıdır.

Bölüm 3: Osmanlı Devlet Yönetiminin Ülkenin Kısa Zamanda Gelişmesine Etkilerinin Ayrıntılı Olarak İncelenmesi

Osmanlı hânedanı, Oğuzların Kayı boyuna mensuptu. Bu boy, Avşar, Beydili ve Yıva gibi hükümdar çıkaran boylardandı. Bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıkışından itibaren bünyesinin gerektirdiği dini, sosyal ve ekonomik değişiklikleri yapmaktan çekinmeyen Osmanlı Beyliği, kısa bir müddet içerisinde köklü bir devlet haline geldi. Döneminin şartlarına göre çok kısa denilebilecek zamanda, tarihin akışını değiştirecek kadar büyüyen bu devletin gelişmesini, basit ve bazı tesadüflerle izah etmeye çalışmak akıllıca olmayacaktır.

Gerçekten, çok geniş topraklar üzerinde hakimiyetini tesis eden Osmanlı Devleti, çeşitli din, dil, ırk, örf ve âdetlere sahip toplulukları asırlarca âdil bir şekilde idare etmişti. Ulaşım teknolojisi bakımından günümüzle mukayese edilemeyecek derecede imkansızlıklar içinde bulunan o asırların dünyasında, bunca farklı yapıdaki toplulukları cebir ve tazyik kullanmadan idare etmek basit bir hakimiyet anlayışının sonucu olmasa gerekir.

Fatih Sultan Mehmet

Osmanlı padişahları cülûsları münasebetiyle çıkardıkları fermanla Allah'ın lütfü ile "bi'l-irs ve'l-istihkak" saltanatın kendilerine ait olduğunu ifade ederler. Öyle anlaşıyor ki ilk dönemlerde devletin kuruluş hamurunda mayası bulunan ahi teşkilatının da bu seçimde büyük bir payı bulunmaktadır. Çok nadir de olsa, zaman zaman padişahların, yerlerine geçecek şehzadeyi devlet ileri gelenlerine vasiyet ettikleri görülmektedir. Mesela Çelebi Mehmet, Bizanslıların yanında bulunan kardeşi Mustafa Çelebi'nin tekrar hükümdarlık iddiasıyla ortaya çıkma ihtimalini göz önüne alarak hayatından ümidini kestiği sırada yanındaki vezir ve beylerine oğlu Murat'ın hükümdar yapılmasını ve o yetişinceye kadar ölümünün gizli tutulmasını vasiyet etmişti. Böylece Çelebi Mehmet, kardeş kavgasının sebep olacağı politik ve ekonomik huzursuzluklar için tedbir almış oluyordu. Bu şekildeki davranışlar da daha ilk başlardan huzursuzlukları önleyerek, Osmanlı Devleti'nin gelişmesinin yavaşlamasını engelliyordu. Osmanlı Tarihinin özellikle ilk dönemlerinde yukarıdakine benzer bir çok örnek görülebilir.

Töreye göre Osmanlı padişahı, memleketin sahibi sayılırdı. Bu sebeple tebaasının malı ve canı üzerinde tasarruf hakkı vardı. Vasıtalı vasitasız bunu kullanırdı. Her türlü kuvvet padişahın elindeydi. *Fakat o bunu keyfi olarak değil, kanun ve nizamlara dayanarak gerektiği yerde gerektiği şekilde kullanırdı.* Fâtih Kanunnâmesi'nde, padişahın yetkilerini nasıl kullandığına işaretle şöyle denilmektedir:

"Ve tuğrayı şerifim ile ahkâm burulmak üç canibe mufazzdır. Umur-i âleme müteallik ahkâm vezir-i azam buyrultusu ile yazıla ve malıma müteallik olan ahkâmı defterdarlarım buyrultusu ile yazalar. Ve ser'-i şerif üzere devî hükmünü kadı askerlerim buyrultusu ile yazalar."

Yukarıdaki cümleyi Türkçe'ye çevirince de anlaşılacağı gibi padişahların yetkilerini nizam ve kurallara göre kullanması da Osmanlı Devleti'nin kısa zamanda gelişmesinin sebeplerinden sayılabilir. Bu konuyu birkaç örnek ile açıklayıp örneklendirmek daha da iyi olacaktır.

Osmanlı padişahlarının, kanun ve nizamlara göre hareket etme mecburiyetini hissetmeleri, onların keyfi bir şekilde hareket etmelerine mani oluyordu. Hatta öyle ki, bazen devlet güvenliği için tehlike teşkil eden durumlar bile hükümdarların fevri hareketlerine terk edilmiyordu. Nitekim II.Murat dönemi olaylarından bahsedilirken, Haçlılarla birlik olup Osmanlı vatandaşı olan Müslümanları arkadan vurup öldürmekten çekinmeyen Karamanoğlu İbrahim Bey'in bu tecavüzünü, İslam'la bağdaştıramayan hükümdar, döneminin Ehl-i Sünnet âlimlerine müracaatla Karamanoğlu'nu yola getirmek üzere onlardan fetva istemişti. Onlar da Karamanoğlu ile mücadele etmesi için fetva vermişlerdi. Sultan Murat, bu fetvalara dayanarak Karamanoğlu üzerine yürümüştü.

İstanbul'un Fethi

Keza Çelebi Mehmet döneminde, etrafına topladığı bazı çapulcularla birlikte isyan başlatarak halk ve devlet için büyük bir tehlike haline gelen Şeyh Bedreddin Mahmut, yakalandığı zaman hemen öldürülmedi. Hareketinin İslâm'a uygunluk derecesinin araştırılması ve cezanın, âlimler

Padişahın birisini huzuruna kabul etmesi

tarafından kurulacak bir heyet tarafından takdir edilmesini bizzat padişah istemişti. Padişahlar, her zaman bir kurulun danışma niteliğindeki kararlarını almazlarsa bile hiç olmazsa en az şeyhülislâm veya müftüden fetva aldıktan sonra hüküm verirdi. Onların bu emir ve iradeleri, hatt-i hümayun, biti, ferman, berat, irâde, ahitname ve emannâme gibi belgelerle ifade edilirdi. Bunlardan hatt-i hümayunun bizzat padişahın kendi el yazısı olduğu, diğerlerinin onun adına Divan-i Hümayundan çıktığı bilinmektedir.

Osmanlılarda, devlet işlerinde kesin bir karar verilmeden önce, işler, Divan'da görüşülürdü. Bu görüşmelerden sonra son karar hükümdarın olurdu.

Hükümdarın herhangi bir mesele hakkında verdiği karar ve kesin olarak beyan ettiği fikir, kanundu. Bununla beraber pâdişah, devlet işleri ile ilgili meselelerde ser'î ve hukukî konularda gerekli gördüğü kimselerle görüşüp onların fikirlerini alırdı. Bu durumdan anlaşılacağı üzere zâhiren geniş ve hudutsuz salâhiyeti olduğu görülen padişah, gerçekte bir takım kanunlarla bağlıydı. Bu da bir devletin devam ve bekası için şarttı.

Görülüyor ki tek karar veren padişah olmadığı için daha sağlıklı kararlar verilmiş, ülke tamamen padişahlara terk edilmemiştir. Verilen bu sağlıklı kararlar da Osmanlı Devleti'nin gelişim sürecine olumlu yönde etkide bulunmuştur.

Osmanlı padişahları, XVI. yüzyıl sonlarına kadar şehzadeliklerinde hizmet ve muharebelerde ordunun kollarında komutanlık yaparak memleket idaresinde ve muharebe usûllerinde tecrübe kazanıyorlardı. Hükümdar oldukları zaman da bu bilgi ve tecrübe birikiminden istifade ediyorlardı. Böylece eğitilmiş yöneticiler devleti daha iyi yönetiyor, bu da devletin kısa zamanda gelişmesine etki ediyordu.

Osmanlıların ilk dönemlerinden itibaren hükümdarlar, halk ile temas ediyor, her fırsatta halka yardımcı olmaya çalışıyorlardı. Bunu bilen halk, şikâyet, talep ve arzularını çeşitli vesilelerle hükümdarlara ulaştırıyordu. Bu da yönetimin halkın güvenini kazanmasına bağlı olarak isyanları azaltmış, Osmanlı da isyanlarla uğraşmak yerine başka ülkelerle savaşarak daha kısa zamanda gelişebilmişlerdir.

Bölüm 4: Toprak İdaresi, Sosyal Müesseseler, Maliye, Askeri Teşkilat ve Bunların Devletin Kısa Zamanda Gelişmesine Etkisi

- Toprak Sistemi -

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde ve bu devletin ekonomik, sosyal ve askerî gelişmesinde önemli derecede rol oynayan etkenlerden biri şüphesiz ki toprak sistemidir. Bu sistemin gelişmesi ile ilgili müesseselere ve devlete bir dinamizm veriyordu.

Tımar sistemi ve buna benzer sistemlerin Osmanlı hayatına daha ilk baştan yerleşmesi, bir üstteki paragrafta belirtilen nedenler dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin kısa zamanda gelişmesini sağlamıştır.

- Sosyal Müesseseler -

Osmanlı Devleti, ele geçirdiği yerlerde derhal sosyal müesseseler kurup halkın hizmetine sunuyordu. Devlet sınırları genişledikçe bu müesseseler de o nispette artış kaydediyordu. Bu sosyal tesisler sayesinde şehirlere Müslüman Türk damgası vurulmuş oluyordu. Bu nedenle müesseseler sadece kurulup bırakılmamış; bunların idareleri, korunmaları ve devamlılıklarının sağlanması için geniş imkânlarla sahip vakıflar tesis edilmiştir. Böylece devlet, bu müesseseler için, kendi hazinesinden ayrıca bir bütçe hazırlama ihtiyacını duymamıştır. Ve bu şekilde halkı bir ölçüde devlete bağlamak, Müslüman Türk damgasını vurmak da Osmanlı Devleti'ndeki iç karışıklıkların bir ölçüde azalmasına ve böylece bu karışıklarla uğraşmak zorunda kalmayan Osmanlı Devleti'nin de kısa zamanda gelişmesine neden olmuştur.

- Mali Teşkilat, Ekonomi -

Osmanlı Devleti, beylik döneminden itibaren sistemli bir malî teşkilâta sahip olmuştu. Kaynakların verdiği bilgiye göre Osmanlılardaki ilk maliye teşkilâtının Murat Hüdavendigâr (I.Murat) zamanında Çandarlı Kara Halil ile Karamanlı Kara Rüstem tarafından kurulduğu belirtilmektedir. Bu bilgiler ışığında meseleye bakıldığı zaman Osmanlı maliyesinin daha ilk kuruluş dönemlerinde ortaya çıktığı ve devletin buna büyük bir itina gösterdiği anlaşılmaktadır.

Güçlü bir devlet olmak için iyi bir ekonomiye ihtiyaç vardır. Osmanlı Devleti, en başta bile dünyanın parlayan yıldızı olarak çok sistemli bir teşkilata sahipti. Ekonomik sorunlar olmadı. Bu da devletin yavaş yavaş değil; kısa bir zamanda gelişmesine dair bir adımdı.

- Askeri Teşkilat -

Bir toplumun "devlet" haline gelebilmesi, onun varlığını oluşturan halk ve idarecilerin "bağımsızlık" (istiklâl) kavramını tanımaları ile mümkündür. Bu fikir, sadece soyut olarak düşüncede kalmayıp fiilen tatbik edilmelidir. Bu da belli sınırları koruyacak olan "askerî güç" denilen bir sınıfın mevcudiyeti ile gerçekleşir. Disiplinli ve sistemli hareket eden bir askerî gücün ifade ettiği mâna çok iyi bilindiğinden, tarihte üne kavuşmuş bütün büyük devletler, bu konu ve teşkilât üzerinde hassasiyetle durarak onu muhafazaya çalışmışlardır.

Tarih sahnesinde görünen birçok millet, askerî güç olarak ifade ettiğimiz devamlı ve disiplinli orduyu ayakta tutup ondan istifade edebilmek için çeşitli çarelere baş vurmuştur. Bu meydana, harplerin sebep olduğu nüfus azalmasını bir dereceye kadar ortadan kaldırmak için galiplerin, mağlup olan toplumların çocuklarından yararlandığı da görülmektedir. Osmanlıların da baş vurduğu bu sistem, onların başarılı sonuçlar almalarına sebep olmuştur. Alınan bu başarılı sonuçlar da Osmanlı'yı bir adım daha hızlı geliştirmiştir.

Askeri teşkilatın önemini asla küçümsemeyen Osmanlı hükümdarları zaman içerisinde bir çok askeri sınıf/ocak kurmuşlardır. İşte bu disiplinli ve sistemli çalışma da başarıların bir nedenidir.

Bu sınıflardan bir kısmı aşağıda listelenmiştir:

- Yaya ve Müsellemeler	- Humbaracı Ocağı
- Kapıkulu Askerleri	- Kapıkulu Süvarisi
- Kapıkulu Piyadesi	- Yerlikkulu
- Yeniçeri Ocağı	- Azepler
- Acemi Ocağı	- Sekban ve Tüfekçiler
- Cebeci Ocağı	- Tımarlı Sipahiler
- Deliler	- Akıncılar
- Topçu Ocağı	- İcareliler
- Lağımcılar	- Serhad Kulları

Bölüm 5: Padişahların Osmanlı Devleti'nin Kısa Zamanda Gelişmesindeki Etkileri: Devleti Yönetim Stilleri ve Kişilikleri

Bu bölümde ilk yöneticiler olan Osman Bey, Orhan Bey ve I.Murat'ın yaşamlarının bazı bölümleri incelenecektir.

- Osman Gazi -

Kaynakların, sâlih, dindar, kahraman, cesur ve merhametli bir kimse olarak tanıttığı Osman Gazi, üç günde bir yemek pişirtip fakirleri doyurmak, çıplakları giydirip donatmak, dul ve yetimleri gözetip korumak gibi iyi hasletlere sahip bir kimse idi. Hak ve adalete saygılı, üstün yeteneklere sahip bir hükümdar olan Osman Gazi, ününü kılıcından ziyade adalet severliği ile sağlamıştı. Fethettiği yerlerde kafasına göre hareket etmez; ülkesindeki insanlar arasında ırk, din ve milliyet farkı gözetmezdi. Güçlü bir komutan olduğu kadar sabırlı ve olgun bir idareci idi. Yanında çalışanlar, kendisine karşı büyük saygı gösterirlerdi. En zorba kimseler bile onun huzurunda saygı ile hareket ederlerdi. O, kuvvet ve zenginlikten ziyade adalete daha çok önem veren, güçlü bir irade ve hoşgörüyü sahip bir hükümdardı.

Osman Bey

Ertuğrul Bey, 93 yaşında vefat edince, onun idaresi altında bulunan aşiretler, gerek kabiliyet, gerekse hareketliliği sebebiyle Osman'ın babasının yerine basa geçmesini istiyorlardı. Gerçekten, Osman Bey, Ertuğrul Gazi'nin vefatından sonra cesaret, mertlik ve ahlâkî meziyetleri sebebiyle aşiret, kavim ve kabileye bas olacak bir vasıfta görülmüştü. Osman Bey başlangıçta babasının komşu Rum tekfuruları ile iyi geçinme siyasetine devam etti. Aşiretin başına geçtiği zaman yirmi üç yaşında bir genç olmasına rağmen, siyaseti iyi bilen, halim selim bir kimse olmakla birlikte, gerçekleri savunma konusunda korkusuz ve cesurdu. O, tam bir cihat eri idi. Bu sebeple Osman Bey, kısa zamanda etrafının yiğitlerden meydana gelen bir hâle ile çevrelendiğini gördü.

İşte böyle yetenekli bir yöneticinin devlete daha en baştan padişahlık yapması Osmanlı Devleti için büyük bir şanstır. Osmanlı Devleti'nin yöneticileri doğru kararlar ve yukarıda da görüldüğü gibi üstün yetenekleriyle Osmanlı Devleti'nin Kısa Zamanda gelişmesine sebep olmuştur.

- Orhan Gazi -

Babasının kendisine 16.000km² olarak bıraktığı yeni beyliğin başına geçtiği zaman, beyliğinin yayılıp gelişeceği çevrede irili ufaklı bir çok devlet vardı. Gerçekten bu dönemde Anadolu'da Karaman, Germiyan, Saruhan, Aydın, Karesi, Menteşe, Çandarlıoğulları gibi Türk beyliklerinden başka Amasra'da Cenevizliler, Trabzon'da Komnenoslar, Marmara ve Ege'de Bizanslılar, Akdeniz adalarında Cenevizliler ile Venedikliler bulunuyordu. 1324 Şubat'ından başlayıp 1362 Mart'ına kadar devam eden Orhan Bey'in idaresi, 38 yıl sürmüştür. Tarihin bu zaman dilimi, fetih ve idarî müesseselerin kurulup yerleştirilmesi ile geçer. Devletin, İlhanlıların etkisinden çıkarak tamamen bağımsız hale gelmesi de yine bu hükümdar döneminde olmuştur. Dinamik, faal ve cesur bir kuvvetin başında, mahirine bir strateji takip ederek çevresindekilerle münasebetlerini devam ettirip geliştiren Orhan Gazi ilişkilerinde hasımlarına karşı bile âdil davranan, onların kişiliklerini rencide etmeyen ve kişilik haklarına riayet eden bir davranış içinde olmuştur.

Orhan Bey zamanında Osmanlı Devleti

Orhan Gazi'nin üstün yönetimi ve yetenekleri sayesinde kısa zamanda büyüyen bir devlet için aşağıdaki fetihler kanıt olarak gösterilebilir:

- Bursa'nın fethi	- Karesibeyliğinin ele geçirilmesi	- Edirne'nin ele geçirilmesi
- İznik'in fethi	- Ankara'nın ele geçirilmesi	
- İzmit'in fethi	- Rumeli'ye ilk Geçiş	

- I. Murat -

Osmanlı Devleti'nin üç büyük kurucusundan biri olan I. Murat, kanun ve nizamla saygılı, teşkilatçı ve komutanlık özelliklerini taşıyan bir hükümdardı. Az ve öz konuşan padişahın, iyiliksever ve merhametli bir kişiliği olduğu için kendisine "Hüdâvendigâr" lakabı verilmişti. Osmanlı tarihinde Murat Hüdâvendigâr ve Gâzi Hünkâr adları ile anılıp şöhret kazanan bu hükümdar, Orhan Bey'in 6 oğlundan biridir.

Ordu ile milletin göz bebeği durumunda bulunan ve çok sevilen Şehzade Süleyman'ın ölümü üzerine babasının tahtına geçen Murat, veliaht olarak yetiştirilmemiş olmasına rağmen hükümdarlık sorumluluklarını devralırken tereddüt ve şaşkınlığa düşmeden yerine sıkı basıp oturmuştu. Çünkü o, babasının vefatından önce Rumeli'de esas kuvvetlerinin başında bulunuyordu. Trakya'da gerçekleştirdiği fetihlerle ün kazandığı gibi idare ve yönetim işinde de pişmişti. O, Bizans'a karşı yapılan fütuhat ve kazanılan zaferlerin temsilcisi durumunda idi. Bu sebeple de devlet işlerinde büyük bir nüfuza sahip olan ahi ve gazilerin desteğini alarak tahta geçti. Tahta geçince, babasının Trakya'da izlemekte olduğu fetih siyasetini devam ettirmek istiyordu.

Murat, ilk defa "kadı askerlik" müessesini kuran kişidir.

Sultan Murat, zaman ve şartların gerektirdiği yenilikleri yapma ve tedbirlere baş vurmaktan çekinmiyordu. Gerçekten, ataları en büyük çocuklarını ordulara komutan tayin ederek onları beylerbeyi sıfatı ile ülkeler zapt etmeye gönderiyorlardı.

Murat'ın da üstün görüşü, yenilikçi kişiliği ve devlet anlayışının yanı sıra fetih politikasını izlemesi Osmanlı Devleti'nin kısa zamanda gelişmesine bir başka nedendir.

I. Murat

<http://www.enfal.de/osmtarih.htm>
<http://members.tripod.com/sosyalbilgiler/>
<http://www.members.tripod.com/bayram.polat/kurulus.htm>
http://www.bilimarastirmavakfi.org/html2/yayinlar/osmanli_vizyonu.html
<http://bucatareh.sitemynet.com/>
<http://www.msn.com>
<http://www.google.com>
<http://www.gbg.bonet.se/osmanli/>
<http://www.tarih-tarih.8m.com/>

Microsoft®Windows XP Professional
Microsoft®Office XP Word
Jasc Paint Shop Pro7
AAA Logo

Umut Benzer

Dizgi - Dizayn

Umut Benzer

*Baskı Yeri: Deneyim AŞ
Ekipman: HP Deskjet 610C*